

Za mir, demokracijo in socialno pravico!

KONFISKACIJA ŽIDOVSKEGA BOGAŠTVA V NEMČIJI

Židje morajo registrirati svoje imetje

NOV DEKRET NACIJSKE VLADE

Berlin, 28. apr. — Maršal Hermann Wilhelm Goering, Hitlerjev desna roka, kateremu je bilo poverjeno izvajanje načrta podpirarske neodvisnosti, je izdal senzacionalen dekret, ki po sodbi zunanjih ekonomskih veščakov pomeni stopnjevalno konfiskacijo židovskega bogastva v Nemčiji. Vrednost posestev, ki jih posedujejo židje v Nemčiji in Avstriji, znaša dve milijardi dolarjev.

Goering je odredil, da morajo židje prijaviti imetje, ki imajo doma in v tujemstvu, na preverjeno vrednost \$2000, vladnim avtoritetam. Ameriški ekonomski veščaki študirajo Goeringov dekret, da ugotovijo, ali ni prijateljski in trgovski pakt v provizije o konzularnih pravicah. Ta pakt sta Nemčija in Amerika podpisali v decembru 1933 in protokirata tudi ameriške židje, ki imajo premoženje v Nemčiji.

Vsi židje in napol židje, ki živijo v Nemčiji in Avstriji, morajo na podlagi zakona, ki je bil objavljen 1. 1935, registrirati svoje imetje do 30. junija tega leta. Vsakega, ki bi se upiral, čakata težka zaporna kazen. Nacistični tisk je pozdravil Goeringov dekret kot prvi korak k popolno izločitvi židov iz nemške industrijskega in trgovskega življenja. Židovski vojski so alarmirani, kajti v dekretu vidijo nevarnost zasega njihovega imetja.

Znanji diplomatje v Berlinu so uverjeni, da bo Hitlerjeva politika postrla gonjo proti židom z namenom, da odvrne pozornost sveta od nacističnih aktivnosti v Češkoslovaški in drugih državah južnovzhodne Evrope.

Nacistična ofenziva

na teruelški fronti

ne ladje bombardirajo obrežne utrdbe

Barcelone, Francija, 28. apr. — Nacistične čete, katerim poveljuje general Jose Varela, so večer začele z novo ofenzivo in so dvajset milj severno od Telerke, ter zasedle vas Escorialu. V gorovju Pobu. Ta vas je glavna lojalistična utrdba v tem gorovju.

Na teruelški fronti ni bilo pomembnih aktivnosti v zadnjih tednih. General Varela je odredil ofenzivo, ko je bil informiran, da general Jose Miaja, vrhovni poveljnik španske ljudske armade, pošal čete in topniške baterije iz tega sektorja na fronto pri Castellon de la Plani, kjer nastopi prodiranje fašistov v bližini Alfambri.

Fašistična križarka Canarias obstreljuje lojalistične utrdbe na južni strani reke Segarre, druge bojne ladje pa obrežne vasi med to reko in Oropeso. Letalci napadajo z bombami lojalistične kolone na obrežnem ozemlju. Včeraj so uprizorili štiri navede na Castellon in vrgli na mesto veliko število bomb, ki so ubile okrog 50 civilistov in razdejale čez sedemdeset poslopj.

Prvomajske manifestacije naj bodo simbol teh zahtev

Letošnji Prvi maj pride spet na nedeljo in na tisoče zavednih delavcev, ki so čez teden zaposleni, bo imejo priliko udeležiti se delavskih manifestacij, kjerkoli in na kakršenkoli način bodo že uredjene.

Prvomajske manifestacije so pa brez pomena, če delavci ne vedo, zakaj manifestirajo; korakanje v pohodu samo zaradi korakanja, "ker tudi drugi korakajo", ali udeležitev delavske slavnosti samo zaradi tega, ker ima človek čas in priliko — ne pomeni nič. Če večina delavcev na ta način manifestira na mednarodni delavski praznik, tedaj je boljše, da manifestacij ni.

Narazumnejši delavci vseh dežel, organizirani v socialistični internacionali, so pred okrog 50 leti po svojih zastopnikih na kongresu v Parizu sklenili, da poslej je Prvi maj vsako leto dan svetovnih delavskih manifestacij in demonstracij za splošno, enako in tajno volilno pravico, ki je potrebna za pridobitev politične demokracije povsod, ta pa je potrebna, da si organizirano delavstvo z njeno pomočjo osvoji oblast, odpravi kapitalistično izkoriščanje in ustanovi novo družbo socialne pravičnosti.

Delavci Amerike so že takrat imeli najelementarnejšo demokracijo: pravico, volilno pravico, in v teku tega časa je bila ta pravica razširjena tudi na ženske. Prišla pa je vojna, ki je vrgla ves svet v največjo zmešnjavo in tudi Amerika ni bila izključena. Posledice te katastrofe trpimo še danes.

Najnujnejša potreba ameriških delavcev danes je, da se znajdejo na pravem mestu, na katerem jih je zalotila svetovna vojna in razbila njihovo solidarnost; da spoznajo veliko resnico, da imajo doma vse pogoje za zmago in za razvoj ekonomske demokracije in socialne pravičnosti — čim bodo zreli, sposobni in pripravljeni za to zmago in za ta razvoj.

Danes je ameriškemu delavstvu v mestih in na farmah najbolj potreben MIR, kajti brez miru je vsaka politična demokracija in svoboda nemogoča, brez te demokracije je pa tudi pridobitev socialne pravice brezupna stvar. V tem kritičnem času, ko v Ameriki sili na dan fašistična propaganda, je obramba ameriške politične demokracije in svobode — kadarkoli je to dvoje omejeno in zlorabljeno — poglavitna dolžnost delavstva.

Prvomajske manifestacije niso nobeno "večbanje za nasilno revolucijo", niti niso nobeno "hujskanje k izgredu", kakor se do sedle do laže kopovska burbonska propaganda; prav tako niso te manifestacije nobene demonstracije za kakšno komunistično diktaturo proletariata. Resni delavci se dobro zavedajo, da vsega tega v Združenih državah ni treba.

Resni in razumni delavci, ki se vsega tega zavedajo, bodo letos manifestirali na Prvi maj za MIR, DEMOKRACIJO in SOCIALNO PRAVIČNOST. To bo najboljši protest proti vsaki imperialistični vojni, proti fašizmu, proti diktaturi vsake vrste, proti kapitalističnemu izkoriščanju in proti vsemu ostalemu zlu, ki danes tare ubogega delavca.

Brez miru ne bo demokracije in brez demokracije ne bo socialne pravičnosti za delavsko maso! To si je treba dobro zapomniti in nikdar izpustiti izpred oči.

Naloga zavednih slovenskih delavcev je, da sodelujejo z razumnimi ameriški delavci pri vseh treznih naporih za izboljšanje svojega življenja in to naj demonstirajo tudi pri prvomajskih manifestacijah.

ZIVEL PRVI MAJ! —

Zadnje vesti

MADISON, WIS. — Governor La Follette je naznanil rojstvo nove politične stranke v Združenih državah, progresivne stranke, ki se izreče za odpravo kapitalizma.

WASHINGTON, D. C. — Razkol med organiziranimi delavci se je razširil, ko je Green napovedal vojno rudarski uniji UMWA.

LONDON. — Anglija in Francija sta sklenili militaristično svezlo za spojitve njune oborožene sile na suhem, morju in zraku v slučaju vojne.

BERLIN. — Glasilo nacistične delavske fronte se pritožuje, da v Nemčiji narašča otroško delo zaradi "pomanjkanja delavcev."

BUENOS AIRES, ARGENTINA. — Argentinska vlada je prepovedala nacistične demonstracije na 1. maja.

Fašistična križarka Canarias obstreljuje lojalistične utrdbe na južni strani reke Segarre, druge bojne ladje pa obrežne vasi med to reko in Oropeso. Letalci napadajo z bombami lojalistične kolone na obrežnem ozemlju. Včeraj so uprizorili štiri navede na Castellon in vrgli na mesto veliko število bomb, ki so ubile okrog 50 civilistov in razdejale čez sedemdeset poslopj.

Rim se pripravlja

na Hitlerjev obisk

Policija bo skrbela za protekcijo diktatorja

Rim, 28. apr. — Fašistična policija je silno zaposlena s pripravo za Hitlerja, ki pride v Rim 3. maja in kjer bo ostal teden dni.

Detektivni in tajni policiji preiskujejo mesto in opazujejo vse sumljive aktivnosti, ki bi bile lahko naperjene proti Hitlerju. Železniška policija, ki spremlja vse vlake, zaslišuje in izprašuje potnike in pregleduje njihove papirje in dokumente. Vsako osebo, ki pride v Rim, nadzirajo in mnoge so morale dati avtoritetam vse informacije, ko so izstopile iz vlakov.

Policija nadzira tudi hotele in stanovanjske hiše. Lastniki teh morajo dnevno poročati avtoritetam o prihodu in odhodu gostov. Regularne vojaške čete patrolirajo železniške proge, po katerih bo vozil Hitlerjev vlak. Policija preiskuje tudi podzemne kanale in druge skrite prostore, kjer bi se lahko skrivali sumljivi elementi. Nemška policija, ki je prišla v Rim, je tudi

Znanstveniki hočejo preklic embarga

Amerika naj pošilja orožje lojalistični Španiji

Washington, D. C., 28. apr. — Osemnajst prominentnih ameriških znanstvenikov je včeraj pozvalo predsednika Roosevelta, naj preklic embargo glede izvoza ameriškega orožja in municije v lojalistično Španijo.

"Uverjeni smo, da bi preklic embarga dal španski republikanski priliko uspešne obrambe proti fašizmu, ki bi bila zaeno obramba svetovne demokracije in ameriške svobode," pravijo znanstveniki v pismu Rooseveltu.

Znanstveniki, ki so vsi člani Narodne akademije znanosti, katere je pravkar zaključila svoje letno konvencijo, so tudi izjavili, da bi bil preklic embarga v korist znanosti. "Izkušnje so pokazale, da diktatorske vlade ovirajo razvoj znanosti in ustvarjajo položaj, v katerem znanstveniki ne morejo funkcionirati," je rečeno v pismu.

Begun imenovan za načelnika nacijev

Berlin napoveduje zvezo z Nemci v Češkoslovaški

Berlin, 28. apr. — Sistematična gradnja organizacije, ki naj bi prevzela vladno v čeških distriktih, kjer prebivajo sudetski Nemci, je razvidna iz včerajšnje akcije, ko je bil Hans Krebs imenovan za "gauleiterja" (distriktnega gubernerja ali voditelja). V katerem distriktu bo Krebs gubernjer, ni bilo pojasnjeno.

Krebs, ki je bil član češkega parlamenta od 1. 1925 do 1. 1933, je pobegnil v Nemčijo potem, ko je resigniral kot poslanec in po izpustitvi iz ječe, v kateri je prebil štiri mesece. Obsojen je bil v zapor na obtožbo prevratnih aktivnosti. Po prihodu v Nemčijo je postal uradni nacistične stranke in 1. 1936 je bil izvoljen za člana nemškega parlamenta.

Ali hočejo naciji z imenovanjem Krebasa za distriktnega gubernerja dati klofuto češkoslovaški vladi in prestrašiti predsednika Beneša, da bi dal dalekosežne koncesije nemški manjšini, zdaj še ni jasno. Vsekakor je to dobro pravišljeno poteza v podporo gibanju, da sudetski Nemci dobijo popolno avtonomijo.

Berlin, 28. apr. — Napoved, da bo 3,500,000 Nemcev v Češkoslovaški kmalu zahtevalo združitve v Nemčijo, je včeraj izrekel neki visok nemški uradnik. Dejal je, "da edino vprašanje je, ali naj se priključitev izvede na mirnem način ali s prelivanjem krvi. Ako bodo počili strel v zvezi s tem problemom, ne bodo počili v Nemčiji, temveč na Poljskem."

Uradnik ni hotel pojasniti, kaj je nameraval povedati s temi besedami. V Češkoslovaški je okrog 80,000 Poljakov, ki živijo v distriktih v bližini poljske meje.

aktivna. Ta lovi begunce, ki so prišli v Italijo iz Avstrije, zlasti žide, in nekateri so že pod policijskim nadzorom.

ANGLIJA PRIPOROČA BOJKOT MEHIŠKEGA OLJA

Japonska bi rada dobavljala olje iz Mehike

DELAVCI PROTI PRODAJANJU OLJA FAŠISTOM

London, 28. apr. — Angleška vlada je včeraj priporočala v parlamentu bojkotiranje mehiškega olja kot protest proti konfiskaciji oljne industrije po mehiški vladi, dokler ne pride do sporazuma glede odškodnine bivšim lastnikom.

Stališče angleške vlade, ki v bistvu pomeni urgiranje bojkota, je navedel v parlamentu Richard A. Butler, podtajnik zunanjih zadev. "V pričo note, katero je nedavno poslala angleška vlada Mehiki in v kateri je zahtevala restoracijo zasežene angleške oljne lastnine, bi bilo dobavljanje olja iz teh vrelcev po britakih državljanih ali kompanijah v sedanjih razmerah zelo neprijetno za angleško vlado," je odgovoril Butler na interpelacijo.

Anglija je Mehiki poslala že dve notli, zahtevajoč vrnitev Mexican Eagle Oil Co., največje izmed 17 konfisciranih angleških in ameriških oljnih družb.

Na te note je mehiška vlada odgovorila, da mednarodno pravo priznava vsaki suvereni državi pravico konfiskacije privatne svojine v integru javne blaginje in na podlagi odškodnine lastnikom. Angleški vladi je zanimala pravica do poseganja v notranje zadeve Mehike tudi valed tega, ker so v legalnem smislu vse prizadete družbe mehiške in ne kakšne druge države.

Angleški oljni kapitalist Francis W. Rickett vodi z mehiško vlado pogajanje za dobavo njenega olja, kar torijski vladi očividno ni všeč.

Mexico City, 28. apr. — Vladni krogi poročajo, da bi Japonska rada sklenila pogodbo za dobavo mehiškega olja v svoti treh milijonov dolarjev. Olje je pripravljena plačati v gotovini takoj.

Dvomljivo pa je, da bo prišlo do te kupčije radi opozicije mehiškega in ameriškega organiziranega delavstva. Mehiška delavska federacija, kateri je pridružena tudi unija oljnih delavcev, je zadnje dni naznanila, da sta se vrnila dva njena odposlanca iz Združenih držav, kjer sta konferirala z Johnom L. Lewisom in dobila njegovo podporo, ko sta mu obljubila, da Mehika ne bo prodajala olja fašističnim državam. Valed tega se Gustavo Espinosa Mireles, ravnatelj Mehiške petrolejske eksportne družbe, tudi pominja glede sklenitve pogodbe z Japonsko.

Predsednik Cardenas je včeraj, ko je Mehika praznovala vo-

(Dajle na 3. strani.)

Auto padel v reko; štiri osebe utočile

Chicago, 28. apr. — Štiri osebe so utočile, ko je avto, v katerem so se vozile, treščil v reko Calumet ob mostu na 130. st. Žrtve, ki niso opazile, da se je most odprl ladji, ki je plula na reki, so bile Edward Loniewski, Stanley Loniewski, brata, in njuni ženi. Vsi so živeli v Hammond, Ind.

Domače vesti

Majski glas

Chicago. — Včeraj je izšel Majski glas, prvomajska revija, za leto 1938. Ta lepa publikacija ima 80 strani člankov, črtic, pesmi, igrokazov, slik, drugega gradiva in oglasov. Tisk je izvršila tiskarna SNPJ. Avtorji, ki so zastopani v letošnjem Majskem glasu, so: Katka Zupančič, Ethel Kristan, Anton Garden, Anton Šular, Ivan Jončev, Ivan Molek, Filip Godina, Milan Medvešek, Janko Zega, Joško Oven, Anton Slabe, Ed Tomičič, Jos. Drasler, Betty Bogatay, D. J. Lotrich, Oscar Godina, Anton Zajc, Fr. S. Tauchar, Marya Omahen, Angelo Cerkvenik in Ivan Vuk (zadnja dva iz starega kraja). Drugo je spisal in revijo uredil Fr. Zaitz, urednik Proletarca. Izvod stane 25c. Majski glas toplo priporočamo vsem čitateljem Prosvete.

Čikaške vesti

Chicago. — Te dni je umrl rojak John Bučar, star 55 let in doma od Novega mesta. Svoječasno je bil član SNPJ, v kateri je prišel z društvom av. Barbare in SDPZ, toda leta 1933 je moral pustiti društvo zaradi krize. — Rudolf Hoffnar iz Blueforda, Ill., je v sredo obiskal gl. urad SNPJ in uredništvo Prosvete.

Mladenč utočil

Walsenburg, Colo. — Dne 28. aprila je v Alamosa Hooper Hot Springsu utočil Peter Stiglic, star 22 let in rojen v Prayorju, Colo. Pokojnik je bil sin G. Stiglica, tajnika društva št. 299 SNPJ.

Operacija

Ringo, Kans. — John Zagar, član društva 228 SNPJ, je bil 6. aprila operiran v Bell Memorial bolnišnici v Kansas Cityju, Kans. Naha se v težkem položaju, vendar je upanje, da okreva.

Nov grob v New Yorku

Hartwick, N. Y. — Na bližnji farmi je umrla Doroteja Vavpotič, stara 49 let in rojena v Ihanu pri Domžalah. V Ameriki je živela 29 let in zadnjih šest let je bolehal na jetiki. Pred leti je delala kot slamičarica v New Yorku, devet let je pa živela na farmi.

Sedem rudarjev

ubitih v eksploziji

Nesreča v premogovniku St. Clair Co. v Penni

Pottsville, Pa., 28. apr. — Sedem rudarjev je bilo včeraj ubitih, deset pa je bilo nevarne opekline v eksploziji plina, ki se je pripetila v premogovniku St. Clair Coal Co. Devetnajst rudarjev je delalo v prostoru, kjer je plin eksplodiral. Šeststo drugih rudarjev je delalo v drugem prostoru, toda noben ni bil poškodovan.

Žrtve eksplozije so zapustile 17 otrok in štiri vdove. Eden izmed ubitih rudarjev je bil oče trinajstih otrok.

Rudniški nadzornik Harvey Harrison je dejal, da je bil premogovnik pregledan nekaj ur pred eksplozijo in proglašen za varnega.

Nemške politične grupe na Poljskem se združile

Katowice, Poljska, 28. apr. — Reprezentantje sedmih nemških političnih grup na Poljskem so se na svoji konferenci izrekli za združitve v eni politični stranki.

DELAVSTVO V MICH. ODBIJA NAPADE

Vse stavke so proti redukcijam in za obrambo unij

PODJETNIKI RAZTRGALI POGODBE

Detroit. — (FP) — Stavkovni val, ki je zajel Detroit in nekatera druga mesta v Michiganu, je povsem defenzivnega značaja. V slehernem slučaju se je delavstvo zateklo k svojem zadnjemu aredstvu, k stavki, za obrambo svojih težko izvoženih pravic in ugodnosti.

Meščansko časopisje je naredilo vtis, da so te stavke povzročili neodgovorni elementi v uniji: radikali in prevratniki in kršili pogodbe. Položaj je v resnici popolnoma drugačen. Stavke so izvali delodajalci sami a samopanihmi redukcijami plač in kršitvami unijaskih pogodb ali dogovorov glede starostnih pravic.

Stavkarji le zahtevajo preklic redukcij, katere so podjetniki izvedli brez vsakih pogajanj z delavci, in enforiranje starostnih pravic. Stavka avtne unije v osmih tovarnah Bohn Aluminum Co. bi bila lahko končana v eni uri, ako bi družba hotela pristati na pošten dogovor z unijo glede več kot 1000 delavcev, katerim je odvzela starostne pravice in jih odločila. Uniji ni preostajalo nič drugega kakor zatek k stavki.

Stavka 750 delavcev, članov unije Mine, Mill & Smelter Workers, pri American Brass Co. je protest proti 10% redukciji plač, diskriminaciji napram unijaskim članom pri odslavljanju in proti drugim kršitvam kolektivne pogodbe. Stavkarji so okupirali električno centralo.

Tudi zmagovita stavka cestnih železničarjev (ADF) je bila defenzivnega značaja. Delavci so se k nji zatekli, da prisilijo mestno administracijo, da uvede starostne pravice, katere so odobrili volilci pred enim letom. Smatrali so, da je eno leto dovolj dolga doba čakanja.

Da sedanje stavke v Michiganu niso neupravičene, priznavajo bolj in bolj tudi sodišča. In nekateri drugi javni organi. V tem stavkovnem valu se sodniki bolj obotavljajo pri izdajanju injunkcij proti stavkarjem, kakor so se na primer pred enim letom v stavki avtne delavcev pri General Motors. Tudi državno vrhovno sodišče je ignoriralo reakcionarne odloke iz preteklosti in zdaj priznalo, da obstoji taka reč kot je mirno piketiranje. V preteklosti je michigansko sodišče sodilo po dogmi, da je vsako piketiranje nasilno.

Okrožni sodnik Merriam je 25. aprila uvrstil državo Michigan med bolj progresivne, ko ni hotel izdati injunkcije proti brivski uniji, ki je pričela s piketiranjem neke brivnice, v kateri ni uposlen noben član unije. Sodnik je rekel, da kljub temu obstoji delavski spor in da ima unija pravico mirnega piketiranja, kar je v skladu z liberalnimi odloki dežele.

Tudi piketiranje avtne tovarne v Flintu v svrhu kolektivnega

(Dajle na 3. strani.)

Izdali so tudi apel na milijon Nemcev, naj se združijo pod geslom: "Eno ljudstvo, ena občina in eden vodja."

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASLO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE
PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Naročnina na Eždrine drave (levo črta) je Kanada
\$6.00 na leto, \$3.00 na pol leta; v Chicago
in Chicago \$7.50 na leto, \$3.75 na pol leta; na leto
\$9.00.Subscription rates: for the United States (except Chicago)
and Canada \$6.00 per year, Chicago and Canada \$7.50 per year,
foreign countries \$9.00 per year.Črna odločitev govorci.—Rokopis dopisov in sponzoriranih
glasov ne vračajo. Rokopis literarne vsebine (črtice, po-
vsti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v sloboj-
ke, če jih pošilja po pošti.Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communi-
cations and unsolicited articles will not be returned. Other
manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned
to sender only when accompanied by self-addressed and stamped
envelope.

Naslov na var, kar ima stik s Harem

PROSVETA

3557-58 So. Lawrence Ave., Chicago, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

138

Datum v oglezlu na primest (March 31, 1938), poleg vsakega
glasila na naslovni strani, da vam je s tem datumom potekla
naročnina. Posredujte to pravilno, da se vam list ne ustavi.

Naslikali so se!

"Ako je materializem na pravem, človek brez duha, je gola materija, snov, potem ne bo nikoli človeške svobode, nikoli nobene demokracije..."

Tako pravi kosmata katoliška propaganda, ki se raduje, ker je danes med nami v Ameriki nekaj kavsanja okoli demokracije. Ta propaganda ni od včera, je že stara, torej dobro ve, da "se ne kavsata demokrat z demokratom" — pač pa branitelj demokracije odbija so-vražnike demokracije, ki izrabljajo ameriško politično demokracijo za koristi neke diktature, kakor ista katoliška propaganda izrablja isto ameriško demokracijo za koristi katoliško-fašistične diktature v Španiji in povsod, kjer bi se rada ugnježila.

Pomudimo se malo pri materializmu, ki onemogočuje človeško svobodo in demokracijo po trditvi kosmate katoliške propagande. Po trditvi te aleksarske propagande sta človeška svoboda in demokracija mogoči le tam, kjer materija priznava kontrolo "duha" nad seboj.

Torej se pomudimo pri krščanski cerkvi, samo pri tej cerkvi, katera je do malega že dva tisoč let "kraljestvo duha" in katera ima vso to dobo monopol nad "duhovi" in vsem, kar je "duhovnega". Kaj vidimo? Ali ima krščanska cerkev — pa vzemimo vse njene veje prav od začetka — monopol tudi nad človeško svobodo in demokracijo? Nič takega ne vidimo — absolutno ničesar, pa če iščemo to dvojico pri belem dnevu z Diogenovo lanternjo.

Skozi vso zgodovino krščanske cerkve, vseh krščanskih cerkva, sam despotizem, sama sužnost — telesna (tlačanska) in miselna (totalitarno verska) — samo nasilno zatiranje drugovercev in krivovercev, same inkvizicije in čarovniški procesi, samo trpinčenje in sežiganje ljudi, same vojne, ki se vrste druga za drugo, kruto preganjanje revnih začetkov znanosti, index librorum prohibitorum, interdikt, sramotni odri, skratka: največji in najostudnejši barbarizem, ki je trajal čez tisoč let!

Človeška svoboda, demokracija? Oh, don't make me laugh!

In v novejši dobi? V današnjem času? V deželah, kamor sveti oče Pij pošilja svoje "duhovne žegne" totalitarnim glavarjem? V dezelah, kjer katoliški nadškofje in kardinali vpljejo: "Heil Hitler!" in kjer se navadni morilci razglašajo za mučenike? V totalitarnih dezelah, v katerih visoka duhovščina dnevno inokuje "duhovne" milosti iz "duhovnih" nebes? (Brezverska Rusija tu ne more biti všteta, ker tamka je očitno materializem na krmilu!) Kje je tam človeška svoboda, demokracija? Ali je tam vsaj mrvice svobode, demokracije? Oh, don't make me laugh!

Kaj torej sledi iz tega? Po logiki kosmate katoliške propagande mora slediti, da je krščanska cerkev z vsemi svojimi "duhovnimi dobrinami in vrednotami" vred — največja materialistična trdnjava na svetu. Vse, vse, vse je tamka materialistično; vse, vse, vse je le gola materija, snov — brez vsakega duha!

Prave človeške svobode in prave demokracije ni še nikdar bilo v krščanski cerkvi, v katoliški cerkvi, niti v nobeni izrazito katoliški vladavini, je ni še danes in je nikdar ne bo, dokler ostane ta cerkev in dokler ostanejo takšne vladavine. Zakaj? Zato, ker ta najbolj despotična organizacija na svetu z diktatorji vred, ki jih ona kontrolira — ni nikdar marala, ne mara danes, niti ne bo do konca svojega obstanka marala kakšne človeške svobode in demokracije!

V Ameriki, na Angleškem in drugod, kjer je katoliška cerkev v manjšini, se hinavsko priljuje demokratičnim ustanovam, istočasno jih pa preklinja, pasuje in izpodkopava; ameriško ustavo, kateri danes nekateri posamezni katoliški duhovni delajo hinavske poklone, je v začetku rimski papež preklel. Cerkev nikjer ne ljubi demokracije in svobode tiska, govora in kritike!

In dobro ve, zakaj. Baš v popolni demokraciji (politični, ekonomski, kulturni in socialni) je njena smrt! Zato se danes tako obupno lovi za krajce — fašizma, nacizma in vsakega despotizma, ki ji jamči vsaj nekaj zaščite. Pa ji ne bo nič pomagalo. Noben despotizem, nobeno tiranstvo in nobena diktatura ne more obstati dolgo. Svobodna demokracija bo triumfirala prej ali slej in takrat bo korenito zmagal tudi nazor materialističnega pojmovanja vsega.

Glasovi iz naselbin

Zanimive beležke

Sabotaža Prosvete v Collinwoodu

Cleveland, O. — Srečal sem rojaka, ki mi je povedal, da je Vitkovčev pobornik zopet dal poročilo iz naše naselbine, da bo tukaj bojkot Prosvete radi Molka in Barbiča. Kolikor je mogoče, bi bila sabotaža vseeno; gotovo število naprejševcev jo bo vodilo, pa če bi bil poslan dopis tega dopisnika kdaj v Prosveto ali ne in tudi ako bi bil urednik kdo drugi, ki se ne bi strinjal z diktaturo stalinovcev. Kajti to je bil pričetek lobista Vitkovčeva začasa konvencije pred letom dni.

Znani so nam naši naročniki, ki so si naročili Naprej takoj po konvenciji. Znan mi je tudi nek družtva SNPJ, ki se je naročil nanj in sedaj se ga zbada v Vitkovčevih beležkah radi neke poverbe, katera se pa rešuje le na društvenih sejah, in zdi se mi, da je rešena vsaj začasno. Da je tukaj nastala ta gotova začasna gonja, je posledica starih Bartulovičev, Delavske Slovenije, delavskega kluba št. 28, potovanja v Rusijo in prihod z "rdečo zastavo" iz Rusije; sveti Peter, ki je zatajil komunizem, materializem, ki ni bil izvoljen v glavni odbor, "političen", ki se ni upal kandidirati v glavni odbor radi Lemonta in drugih katoliških priporočil, naša sekcija unije, katero je jednota podpirala itd.

To so "človeki" za tem gibanjem, ki pa ne bo dolgo uspevalo. Jih ni mnogo in nekateri so bili naročniki le leto dni, ker so dobili prilogo boarderja, da je pripeval svoj tednik. In ti sedaj rogovolijo. Vitkovčev pa izrablja s tem, da bi ustvaril veliko sabotažo.

Nek stari "trouble-maker" je ustvaril tak dopis tukaj v Enakopravnosti. Ne vemo ali se to dopade E. in zakaj se to ne črta iz dopisa, ker je večina delničarjev članov SNPJ in je neumestno pomagati napadati svojo lastno jednoto in njen list s tem, da se ne črta sabotažnih namenov. Ako bi on to storil v so-vjetski Rusiji, da bi sabotiral nekaj svojega, bi dobil krogel v hrbet, kot nam je poročala sama naša Enakopravnost, da so gotovi sabotažniki prešli svoje krogel zato, ker so sabotirali. In Enakopravnost to odobrava, kar se je dogodilo v Rusiji. Za nas je vprašanje, če bo tudi odobrala, kakar se prične čiščenje saboterjev pri SNPJ, in sicer po pravilih, ne s krogli.

Frank Barbič, 53.

Trdovratna družba

Gowanda, N. Y. — V G. N. številka 74 z dne 31. marca t-l. je bila opisana zahrbtna trikarirja Moench Tanning Co. in še bolj zahrbtna politika nekaterih naših trgovcev, bankirjev, advokatov in mestnih očetov. Pisec omenjenega dopisa je obljubil, da bo v kratkem zopet poročal, da javnost izve nadaljne poizkuse teh delavskih krvosov in nelepo delovanje od strani "izobražencev", da uničijo našo delavsko unijo, ki je priključena Narodni usnjarski zvezi in C. I. O. Zadnje jesen se je namreč vršilo glasovanje in izid je bil: 294 za unijo in 114 glasov proti. Torej je glasovalo 72% delavcev za unijo C. I. O.

Kakor je bilo poročano, se je v februarju zmlisl naš mestni advokat na petičijo in jo izročil "suckerjem", trgovci so jim pa dali avte na razpolago, s katerimi so letali okrog pri nabiranju podpisov od delavcev. Imeli so petičije v trgovinah in bankah. Tako delo pa rodi slabe posledice.

Cemu smo šli v C. I. O.? Lani v juliju so najprej ustanovili "neodvisno unijo." Zastopnik kompanije iz St. Louisa je obljubil, da se bo pogajal z delavci kadar hočemo. Da, pogajal se je, toda samo v korist kompanije. Ako so delavci hoteli nekaj, kar ni njemu bilo po volji, je odklonil pogajanje. Tako je prišlo delavstvo do zaključka, da s kompanijsko unijo ne bo kruha in je šlo v C. I. O. Takoj potem pa so obrat znižali na tri dni do 11. januarja tega leta, potem pa tovarno zaprli do sre-

di marca. Takrat se je začelo s pičilim obratom menda samo radi tega, ker je imela kompanija veliko usnja v zalogi in ga je bilo treba poslati v tovarne za čevlje. Sedaj, ko dela okrog 200 delavcev izmed 600, je pa skoro zaloga pošla. Usnja jim primanjkuje in kompanija je zatožena pri delavskem odboru. Večine delavcev niso mogli izstradati v največji zimi, niti postradati ven iz hiš. Vsled tega jim je prišla voda teči že v grlo. Boječ se, da utonejo v valovih delavskega morja, so dobili zopet tiste "suckerje" ali kaline, da so letali okrog s petičijo, na katero, kakor so trdili, so nabrali 325 podpisov, da se delavci odpovedo svoji sedanjuni zruveni pa reorganizirajo v kompanijsko unijo. Ne gre pa jim nikakor v glavo, da so delavce silili v podpis, niti niso razložili besedila petičije, nekateri pa da so podpisali več petičij kakor eno. S tem so o-nim, ki so šli nazaj na delo, preskrbeli 10% znižanje plače.

Za 14. aprila so potom pisem povabili podpisovalce na sejo, na kateri bi imeli ustanoviti po vladnih zakonih prepovedano unijo. Nakana jim je splavala po vodi. Omenjena pisma so že bila v rokah članov C. I. O., ko še nekateri kompaniji zvezi gar-račali še vedeli niso, kaj se plete v njih aredi. Naši odborniki so baš prišli iz Buffala, kjer so imeli kompanijskega zastopnika "na karpetu" pred delavskim odborom, toda namesto, da bi šli domov k večerji, so s pomočjo drugih članov letali okrog in privabili do 350 članov C. I. O. na sejo kompanijskih privržencev. Zbrali smo se pred dvorano pol ure pred sejo in opazovali, koliko bo udeležencev za to ponovno organiziranje kompanijske unije. Bilo jih je okrog 350, kateri so pri narodnih volitvah ustmeno agitirali za izvolitev predsednika Roosevelta. Sedaj pa, ko je nam delavcem pomagal dobiti pravice do organiziranja in so potom vladnega delavskega odbora in zakona prepovedane kompanijske unije, pa so proti. Cemu uga-njati hinavščino? Zakaj hočete prodati delavce nazaj Brown Shoe kompaniji, za krvavih 30 krajcarjev na uro? Končno ste se pokazali kdo in kaj ste, da vaša ljubezen gori za delavske krvose. Ali ne vidite, kaj so usnjarske kompanije naredile iz vaših in vaših žen očetov? Garal je nad 40 let, a sedaj na stara leta je dobil za penzijo bolezen, ki ga tare na postelji že 2 leti. S tem svojim početjem hočete ne samo drugim delavcem, nego tudi sebi škodovati v korist kompanije, katera je pokazala, da se poživlja na zakon-e.

Na tej seji ste vsi pronašli, da se delavska večina ne poda, ako ravno je ni nihče povabil na zakonito sejo, kateri je predsedoval "naš" mestni advokat, oče petičij in kompanijski prijatelj. Torej človek, ki ne ve nič o produkciji usnja, hoče, da bi vas in nas prodal za 30 srebr-nikov, kakor Judež Iskarjot Kri-sta. Ko je odprl sejo, je hotel s pomočjo načelnika policije predsednika naše unije, ki je usnjari, in nas vse pogotati iz dvorane. Nas večino usnjarijev, on bo pa komandiral s pe-ščico, kako se nas bi nazaj pro-dalo. Cemu ni hotel odgovor-jati na stavišna vprašanja? Cemu je zbežal s 35 privrženci iz dvorane, ko je bil prošen, da bi ostali vsi v dvorani ter o si-tuaciji diskuzirali? Cemu ni povedal, kdo in kaj je naš pred-sednik, kar je najprej obljubil, potem pa besedo požrl, zraven pa zažugal predsedniku, da ga bo že dobil v roke. In s takim 75% Amerikancem se vi družite in nas nazivate za "bohunka". Saj smo ravno tako 75% A-merikanci kakor ste vi, če ste vi 100% Amerikanci, potem pripadate k rdečekožnim Indi-jancem, in ti imajo v Go-wandi prednost pri mestnih oče-tih. Torej če je kateri od vas brez dela, prigrasite se mestnim očetom, in oni vam ga preskrbe. Saj lokalni davkoplačevalci se

ne upošteva, razen takrat, ko je treba plačati in ko vas skil-čejo skupaj, da trobijo na uše-sa tistim, ki ne vidijo niti tako daleč kot jim nos sega.

Slabo, zelo slabo so jo ti vo-ditelji garjevev pogodili. S tem delajo kompaniji in sebi nepo-trebna pota. S to zakonito sejo ste nam dali nadaljne dokaze, da kompanija krši Wagnerjev delavski zakon, katerega ni sa-mo kongres sprejel in predse-dnik Roosevelt podpisal, nego tu-di vrhovno sodišče potrdilo.

Torej le nadaljujte, le uga-njajte hinavščino, blamirajte se pred javnostjo, prinašajte nam nadaljne dokaze proti kompani-ji, mi bomo pa potom federal-nih zakonov dokazali, da ste v manjšini in da družba Brown Shoe krši zakone. Pri prihodu-njih volitvah pa, namesto da bi šli na agitacijo za delavske kan-didate, pa delujte za Hooverve individualiste. Pokazali ste, da ste "individualisti". Pustijo pa take moke kot je Roosevelt in delavske kandidate pri miru, ker ti delajo zakone, kateri niso včas kompaniji, za katero vam hoče srce izkrcvati.

Večina zavednega delavstva se je hotela prodati nazaj kom-paniji za 30 bakrenih krajcar-jev, Judeža je pa hotel igrati mestni advokat potom 35 kom-paniji zvestih pristašev. Cena je bila prenizka, mešetarji so zbežali sami s svojega sejmišča (seje) in za likof smo imeli svo-je ga govornika iz Buffala, ki se ni ustrašil Judežev, ampak skrb-no pisal nadaljne dokaze proti družbi.

Little man, what now?

Gowanda je v Ameriki, ne v Hitlerjevi Nemčiji. V Ameriki večina odločuje.

Mike Mlaker in John Mateko-vič, člana SNPJ in CIO.

Delavski prepoved

Detroit, Mich. — Se pred par leti je bil Detroit na najnižji stopnji z ozirom na število orga-niziranega delavstva. To veliko, svetovno znano mesto po svoji ogromni avtni industriji, je bilo neunijsko. Kdo si bi bil še pred par leti upal javno govoriti, da so nam unije potrebne, da se naj delavci organizirajo, ako hočejo kaj pridobiti. Toda dan-es je vse drugače. Prišel je ta-ko nenaden preobrat, da marsi-kateri ne zapopa, da je bilo kaj takega mogoče. Pravcati prepoved!

Danes si vsi lastniki avtnih tovarn prizadevajo na vse na-čine, da starejo delavsko soli-darnost in pa unijo UAW. Toda do danes se jim to ni posrečilo, četudi je v uniji mnogo omah-ljivcev. Zavedni delavci vztra-jajo v svoji fronti. Upam, da bo zavedno delavstvo vztrajalo še naprej in ostalo trdno na fronti zmage.

Res imamo danes v Detroitu in Flintu več različnih stavk, ki so se do danes vse polno končale v korist unije. Priznati moramo, da naša avtna unija ni le za to, da dobi delavci samo večje plače za svoje delo, nego je tudi jako napredna in se za-veda, da se morajo delavci tudi politično organizirati. Kadar treba, pošlje proteste in delega-cijo na mestno upravo ter jo o-po-zori na napake. Da se bo lah-ko vsakdo prepiral o delavski zavednosti mesta Detroit, se bo najbolj jasno pokazalo na Prve-ga maja, ki je mednarodni praz-nik zavednega delavstva. Unija UAW je namreč organizirala za Prvega maja vse unije za veli-kanski masni pohod in demon-stracijo ter manifestacijo proti brutalnosti mestne policije in proti mestni upravi, ki ščiti le interese mogotcev. Dalje bo de-troitško organizirano delavstvo demonstriralo za osvoboditev Mooneya in Billingsa. Detroit-sko organizirano delavstvo ape-lira in kliče vse delavce in de-lavke, da se udeležijo te važne manifestacije in demonstracije na praznik delavstva dne 1. ma-ja, da delavstvo pokaže svojo moč in svojo solidarnost napram današnjemu gnilemu sistemu, ki brutalno muči in zatira vse de-lavstvo.

Manifestacija se bo začela ob 12. uri popoldne, ko se bodo sku-pine začele zbirati po distriktih, nakar bodo z vseh krajev kora-kale v središče mesta na Cadil-lac Square. Ob 2. popoldne se prične program, ko nastopi več

znanih govornikov. Pričakuje se nad pol milijona ljudi. To bo ena največjih demonstracij te vrste v zgodovini Detroita. Torej Detroit, koračaj naprej do zmage!

Da mi Slovenci ne zaostajamo za drugimi, ker smo tudi veja ogromnega debela delavstva, bo-sta kluba 114, 115 s pododse-kom kluba 114 JSZ priredila proslavo Prvega maja v SDD na 437 S. Livernois ave. Pro-gram bo obširen in bogat. Vsi vemo, kadar se s. Frank Cesen in John Berliag zavzame za organiziranje programa, da je vselej vredno prisostvovati. U-verjen sem, da bo za delavski dan dne 1. maja tudi zanimiv program, ki bo vreden, da smo vsi navzoči. Vstopnina bo niz-ka. Kot govornik nastopi znan-i sodrug Joško Oven iz Chica-ga, ki je zmogel govornik in v detroitški naselbini splošno znan zlasti iz časov, ko je med nami živel in ko nas je pozneje več-krat obiskal na svojih turah po naselbinah. Kdor ga je že ali-šal, ga bo še rad prišel poslušat. Kateri pa ga še niste ališali, vam se pa sedaj nudi izredna prilika, da pridete na našo prvo-majsko prireditev v SDD na za-padni strani. Začetek progra-ma ob 2. popoldne. Torej delav-ci in sotrpini! Vsi na dan, vsi v delavske vrste!

Na naše zavedne rojake se a-pelira, da na Prvega maja poka-žejo svojo zavednost. V pogov-rih je vsak naprednjak in vsak priznava, da se mora de-lavstvo skupno boriti proti da-našnjim krivicam. Nič pa nam ne koristi, če se le po prsih trka-mo in če se prištevamo napred-nim, ako tega tudi dejansko ne pokažemo, da smo v resnici, kar trdimo. Edina rešitev delav-stva je v združenju, v skupni fronti, za en cilj in en princip, za eno taktiko in sloga ter mir, da gremo skupno v boj proti na-šemu največjemu skupnemu so-vražniku, sovražniku civilizacije in delavstva. Sele potem bomo zlomili hrbet zmaju fašizmu, drugače bo on nas uničil in za-sužnil. Vsi osebni politični pre-piri naj prenehajo. Dokler se bomo deavci sami med seboj prepirali, bo fašizem napredo-val in morda nas nepričakovano zajame, kakor je zajel nemško in italijansko delavstvo. Tu so dokazi, to so naše izkušnje. Za-to pa smo primorani vsi, da si podamo roke in da gremo v skupno delavsko fronto, da se organiziramo pod enim prapo-rom za mir in svobodo nas vseh. Živel Prvi maj!

Anton Jurca, 121.

Uprizoritev šaloigre

Na Elyu, Minnesota, se vneto pripravljajo na uprizoritev šalo-igre "Micki je treba moza", ki jo dajo na oder dne 1. maja tu-kaj, koncem maja pa jo ponovi-jo v Chisholmu. Je to res zabav-na igra in igralci nastopajo v na-rodni nošah. Med rojaki vlada obilo zanimanja za to prireditev. — Z delom gre po navadi. Kdor dela, se boji, da ne pride ob de-lo. V sosednem Towerju so pre-cej delavcev odslovili, do pred kratkim pa se je tam dobro dela-lo.

Matija Pogorelec.

Okrnjeni relief

Cleveland, O. — Ko človek premišljuje o raznih verskih propagandah in vplivih, ne more razumeti, ko vidi, da se vse križem dogaja razni nezasliš-ni zločini v tej moderni dobi.

V Ohio so za velikonočnem vsem, ki so na reliefu, odstrigli kar de-set odstotkov od reliefa, četudi se je živčeval podražil. Pravijo, da ni denarja za relief. Na drugi strani pa čitamo, koliko milijo-nov bo vlada dala, da se živčeval uniči oziroma omeji njegova produkcija. To je zelo čudno, kaj ne? Siromak pa nima sred-stev, da se bi pošteno preživljal. Državni governor pa je ba-je na-znanil, da bodo morali vsi vladni delavci prispevati pet odstotkov od svoje plače za njegovo ponov-no kandidacijo. Bog naj ga u-sliši, saj je veren demokrat. Pri zadnjih mestnih volitvah so za-grozili vsem, da kdor ne bo vo-lil za dvake, da bodo dele zgu-bili tudi pri WPA. Seveda je davčna predloga zmagala. Pri WPA pa je tako, da imajo bolj-še plače tisti, kateri imajo bolj-še prične program, ko nastopi več

(Dale je na 3. strani.)

Pogovor s temi in onimi

Ivan Molek

POLITICNA AGITACIJA JE SVOBODNA

Vsi oni bratje, ki se jezijo zaradi tega, ki prihajajo s svojo politično agitacijo navs-je političnimi smernicami Prosvete, kadar so s svojo agitacijo v Prosveto, bi morali deti, da imajo kot posamezni državljani v tem kraju vso politično svobodo, katera gre po ustavi in zakonih.

SNPJ jamči vsakemu svojemu članu, da političnih in drugih ozirih lahko veruje kar če v svojem privatnem življenju. Nihče ne more braniti članu, ki je državljani Zdr-nih držav, da se ne bi udeleževal politič-kičkoli se hoče. To je njegova stvar.

Člani SNPJ torej lahko agitirajo izven tega društva in jednote za kogarkoli hoče, primer za svojega rojaka, o katerem morda jim more kaj koristiti, če bo izvoljen, je popolnoma njihova zadeva, v katero se ne more niti Prosveta, prav nič ne vtiča, oben pa so sami odgovorni za svoje početje, to pravi, da se ne smejo na nikogar jeziti, eventualno ne bodo kasneje zadovoljni z njim uradnikom ali poslancem, ki so ga v in agitirali zanj.

Uredništvo ne sme kršiti smernic Prosvete in ne sme dovoliti v listu agitacije za noben kandidata, ki ne kandidira na listah samostojnih delavskih strank. Semkaj pa ne spadajo neustrankarski ligi CIO in ADF, ki samo pro-ročata nekatere kandidate demokratske in republikanske stranke v nekaterih državah.

Bodimo torej dosledni, bratje in sestre, ne delajmo konfuzije v naših vrstah. Če bomo izmed nas agitirali za priporočene unije odbornike ali od te ali one unije indoktrinirani demokrate ali progresivne republikance, la-to svobodno stori doma med svojci, toda uništvo Prosvete ne bo odgovorno za posledice take agitacije. Mi raje vidimo, da bi se delavci v unijah organizirali v samostojni de-lavski stranki, do česar enkrat mora priti — čemu ne bi že danes?

Oceani — plodne njive bodočnosti

Nepregledna gladina oceanov je bogata, lovita njiva, polna plodonosnega življenja. Va, ki pokriva nad tri petine naše zemlje, ki skriva v sebi do globine več sto metrov različnejše ribje bogastvo.

Neizmerna zaloga oceanov je v stanu, da ko priskoči na pomoč človeštvu, kadar bi zmalo mesne hrane na celinah. In če pomisli da bo morala zemlja čez petdeset let na 75% več hrane kakor danes, bodo ribje na-oceanove dosegle v najbližji bodočnosti v-kansko vrednost.

Oceani so že zdaj gospodarsko najbolj izkoriščana njiva. V plitvinah Novega Z-landu n. pr., kjer nalove vsako leto nad sto milijonov kg trsk ali polenov, se ribiči, ki prebivalstvo in oblastva prizadevajo, na-štetu ugrabljeni plen z novim zarodom. Te se tu tako rekoč sejejo v Ocean. Samica najčeca na površini morja in oplojen je tak prepuščen naključju. Narava je sama po-sla, da se ne izgubi preveč jajc, saj izleže sama samica toliko potomcev, da bi z njimi polnili več velikih tovarnih parnikov.

Da bi se te dragocene ribe čim bolj raz-mušile, vzamejo ulovljenim samicam jajčeca, jih umetno oplajajo z moškimi semenom. den se jajčeca razpočijo, jih vlože v pose-ribogojne bazene ob morski obali, kjer se da venomer dviga, valovi in pada. Čim pre-jejo izležene ribice v varnem zavetju morskogost, jih izpuste v Ocean, na daljno pašo.

Na umeten način vzgajajo tudi mladice togov, ostrig, školjk, spužv in drugih la-vočnih rib. Na obalah oceanov je vedno več umetnih ribogojnic, ki preprečujejo, da bi na morja, katere so še nedavno imele za pu-šne, prezgodaj ne usahnile. Zaradi vsakega ga plena bi se lahko primerilo, da bi posredke vrste morskih delikates kmalu iz-umetno.

Pred dvajsetimi leti

(Iz Prosvete z dne 29. aprila 1918)

Domače vesti. Kampanja SRZ je še na vse naše naselbine po Ameriki.

Delavske vesti. Obravnava proti IWW pred čikaškim sodiščem je bila še trdi pretrgana, ker je težko dobiti porotnike.

Svetovna vojna. Nemška armada je ob-la ofenzivo v Belgiji z namenom, da oku-pirajo mesto Ypres.

Sovjetska Rusija. Boljševiška revolucija v Finskem je docela bila zadušena in kolikar-finskih boljševikov ušlo v Rusijo, so bili o-čisti.

SLOVENSKA NARODNA PODPORA JEDNOTA

izdaja svoje publikacije in še posebno Prosveta za koristi, ter potrebuje agi-cijo svojih društev in članstva in za pa-gando svojih idej. Nikakor pa ne propagando drugih podpornih orga-nizacij. Vsaka organizacija ima obla-godaj svoje glasila. Torej agitatorični dopis naznanila drugih podpornih orga-nizacij in njih društev naj se ne pošilja v Prosveta.

11046 South Michigan Ave.
All Telephones—RANdolph 1200

F. M. DOSTOJEVSKI:

Bratje Karamazovi

Roman v štirih delih s prologom — Poslovni Vladimir Lesch

"Kje tam? Povej, ali misliš dolgo ostati pri meni, ali se ne moreš spraviti?" je skoro v obupu vzkliknil Ivan. Prestal je hoditi, sedel na divan, spet oprl komolce na mizo in z obema rokama stisnil glavo. Mokro brisačo je strgal s sebe in jo z nejevoljo vrge proč: očividno mu ni bila pomagala.

"Slabe živce imaš," je z nepriljudno-malomarnim, a vendar povsem prijaznim obrazom pripomnil gentleman: "jeziš se name celo zato, da sem se mogel prehladiti, čeprav se je zgodilo na kar najbolj naraven način. Takrat sem hitel na neki diplomatski večer k neki zelo visoki petrograjski gospe, ki je merila na ministrski stolec. Nu, frak, bela ovrtnica, rokavice — a vendar sem bil še Bog si ga vedi kje, in da pridem k vam na zemljo, mi je bilo še preleteti prostranstvo... seveda, to traja samo trenutek, a vendar potrebuje tudi žarek svetlobe s solnce celih osem minut — jaz pa, predstavi si, v samem fraku in izrezanem telovniku. Duhovi sicer ne zmrznejo, ali ker sem se bil vtelesil... skratka, lahkomišelnost me je obšla in sem se spustil; toda v teh vsebinskih prostranstvih, v etru, v tisti vodi, ki je bila nad kopno zemljo — tam ti je tak mraz... se pravi, kakšen mraz, tega niti ne moreš več imenovati mraz, premisli: sto petdeset stopinj pod ničlo! Saj poznaš zabavo vaških deklet: kadar je trideset stopinj mraza, ponudijo kakemu novincu, naj obliže sekiro; jezik v trenutku primrzne in bedak si z njega krvavo odere kožo; a to je samo pri tridesetih stopinjah, kjer jih je pa sto petdeset, brat moj, tam je treba, mislim, samo prst pritakniti k sekiri pa ti odleti, kakor da ga ni nikoli bilo, če bi... če bi bilo tam le moči najti sekire..."

"Ali tam ni moči najti sekire?" ga je raztreseno in z nekakšnim studom prekinil Ivan Fjodorovič. Na vse kriplje se je upiral, da ne bi verjel svoji blodnji in se ne bi povsem pogreznil v blaznost.

"Sekire?" je gost začuden ponovil vprašanje.

"Nu da, kaj bi tam bilo s sekiro?" je z nekakšno besno in odločno trdnostjo zdajci zavpil Ivan Fjodorovič.

"Kaj bi bilo v prostranstvu s sekiro? Quelle idee! Če bi zletela nekoliko dalje, tedaj bi, menim, cela krožila okoli zemlje, sama ne vedoč zakaj, kot njena spremljevalka. Astronomi bi izračunali vzhod in zahod sekire, v koledar bi jo dejali, nu, to bi bilo vse."

"Neumen si, strašno si neumen!" je trmasto rekel Ivan. "Laži se bolj pametno, drugače te ne bom poslušal. Premagati me hočeš z realizmom in me prepričati, da si, a jaz ti nočem verjeti, da bi bil! Ne bom ti verjel!"

"Saj tudi ne lažem, vse to je resnica: na žalost je resnica skoro vselej neduhovita. Ti, kakor vidim, odločno pričakuješ od mene nečesa velikega, morda celo krasnega. To mi je zelo žal, zakaj jaz dajem samo, kar morem..."

"Nikar ne filozofiraj, osel!"

"Kakšna filozofija je to, ko mi je vsa desna stran kakor mrtva in venomer kreham in stokam. Pri vsaj medicini sem bil: spoznati umelo imenitno, vso bolezen ti razpovedo kakor na prste, nu, toda ozdraviti te ne znajo. Naletel sem med drugimi na nekega navdušenega dijaka: 'Če tudi umrete,' mi je dejal, 'vedeli boate vsaj to, za kakšno boleznijo ste umrli!' In razen tega še ta njihova navada, da te pošiljajo k specialistom, češ: mi samo spoznamo bolezen, a zdaj pojdite k temu in temu specialistu, on vas bo ozdravil. Cisto, ti pravim, čisto je izginil nekdanji zdravnik, ki je zdravil vse bolezni, zdaj so sami specialisti in vsi se ponujajo po časopisih. Če te jame boleti nos, te pošljejo v Pariz, češ, tam je evropski specialist, ki zdravi nosove. Pridem v Pariz, on ti pregleda nos: 'Jaz,' pravi, 'vam morem ozdraviti samo desno nosnico, zakaj levih nosnic ne zdravim, to ni moja specialnost, a peljite se od mene na Dunaj, tam vam bo posebni specialist ozdravil levo nosnico.'"

nico. Kaj ti je storiti? Neki doktor, Nemec, mi je svetoval, naj se v kopališču, v parnilnici, nadrgnem z medom in soljo. Šel sem, samo zato, da pridem enkrat še posebej v kopališče: vsega sem se opopal, a koristi ni bilo nikake. Iz obupa sem pisal grofu Matteiju v Milan; poslal mi je knjigo in kapljice, Bog z njim. Toda pomisli: Hoffov sladki izvleček mi je pomagal. Kar na lepem sem ga kupil, izpil poldrugo steklenko, in zdaj bi lahko plesal: kakor da mi je nekdo z roko odvzel bolezen. Brezpogojno sem sklenil, da mu objavim v listih zahvalo, čuvstvo hvaležnosti se je oglasilo v meni, in evo, predstavi si, iz tega je nastala spet nova storija: v nobenem uredništvu je nečesto sprejeti! 'Zelo nazadnjaško bi se zdelo, pravijo, nič ne bi verjel, le diable n'existe point.' Svetujejo mi, naj jo anonimno priobčim. Nu, kakšna zahvala pa je to, če je anonimna! Šalim se v upravištvu, češ: 'V Boga je v naših časih nazadnjaško verovati, a jaz sem vendar vrag, vame lahko.' — 'Razumemo,' pravijo, 'kdo pa ne veruje v vrage, a mogoče vendarle ni, utegnili bi škoditi naši smeri. Kvečjemu v obliki šale?' Nu, kot šala, sem si mislil, bi bilo neduhovito. In tako mi res niso priobčili. In, ali verjameš, kar na srecu mi je obležela ta stvar. Moja najboljša čustva, kakor na primer hvaležnost, so mi formalno prepovedana edino zaradi mojega socialnega položaja."

"Ali si že spet zašel v filozofijo?" je sovražno zakrčkal Ivan.

"Bog me čuvaj tega, a vendar, človek časih kar ne more in ne more, da se ne bi pritožil. Oklevetali so me. Vidiš, tudi ti mi vsako minuto trobiš, da sem bedast. Takoj je videti, da si mlad. Prijatelj moj, v življenju ne gre samo za um! Jaz imam od prirode dobro in veselo srce, 'tudi jaz ljubim razne igrice s petjem'. Ti me imaš menda res za poslednjega Hlestjakova, a vendar je moja usoda veliko resnejša od njegove. Po kaj vem kakšni davni naznaki, ki je nisem mogel nikoli razumeti, sem določen v to, da 'zanikavam' — med tem pa sem iskreno dober in povsem nezmožen, da bi zanikaval. 'Ne, le pojdi in zanikavaj, brez zanikanja ne more biti kritike!' in kakšen list bi to bil, če ne bi imel 'oddelka za kritiko'? Brez kritike bi bila sama 'hozana'. Toda za življenje je sama 'hozana' premalo, treba je, da gre ta 'hozana' naprej skozi ogenj dvomov, nu, in tako dalje. Sicer se pa v vse to ne vtikam, jaz tega nisem napravil in jaz tudi ne odgovarjam za to. Nu, in so si izbrali daritvenega kozla, prosili so ga, da piše v oddelku za kritiko, in stvar je dobila življenje. Mi razumemo to komedijo: jaz na primer odkrito in jasno zahtevam svoje uničenje. Ne, živi, pravijo, zakaj brez tebe ne more biti ničesar. Če bi bilo na zemlji vse po pameti, se ne bi vobče nič zgodilo. Brez tebe ne more biti nikakih dogodkov, a dogodki morajo biti. In tako se premagujem in služim, da bi bili dogodki, in delam po zapovedi to, kar ni razumno. In v zvezi s svojimi nespornimi pameti smatrajo ljudje vso to komedijo za nekaj resnega. Prav v tem je tudi njihova tragedija. Nu, in se motijo, kakopak, toda... oni vendarle živijo za to, živijo realno, ne fantastično, zakaj prav trpljenje je tudi življenje. Kje bi pa bilo v njem kaj zadovoljstva, da ni trpljenja? Vse bi se izpremenilo v eno samo neskončno službo božjo: bilo bi sveto, a tudi dolgočasno. Nu, in jaz? Jaz trpim, živim pa vendarle ne. Jaz sem 'iks' v nedoločeni enačbi. Nekakšna prikazen sem, ki je izgubila vse konce in začetke in je nazadnje celo sama pozabljena, kako naj se imenuje. Ti se smeješ... ne, ne smeješ se, spet se jeziš. Venomer se jeziš, samo uma in pameti se ti hoče, toda jaz ti še enkrat povem, da bi dal vse to življenje nad zvezdami, vse časti in visoke čine samo zato, da bi se smel vtelesiti v dušo sedem pudov težke trgovke in prižgati Bogu svečo."

"Mar niti ti več ne veruješ v Boga?" se je sovražno nasmešnil Ivan.

(Dalje prihodnjik.)

"Ilona!"

"Pusti me! Saj me ne zebe."

Z okorelimi rokami bolj strga suknjič s sebe, kakor pa sleče in ga zažene v voz.

"Ne, ni treba."

Pa se vendar zavije žena vanj. Dolg molk. Stefan se premika.

Zebe ga, potem mu malo odleže. Spet ališ sklepetanje, spet vkanjanje. Pot se vleče kakor kača, zdi se, da se hiša čedalje bolj odmika; konj omaguje.

Naposled zleze Stefan na tla in prime konja za povodec. Na poledenih tleh mu drči, burja se zaganja vanj, srez mu zanaša v oči.

"Hudič!" obupan gleda proti hiši.

Hoja ga je nekoliko oživila. Noge mu niso več tako trde, toda roke, hriso, vse tako mu grize mraz do kosti. In še večer prihaja. Četr ure, pa bo mrak.

Vozu je vse tiho. Ali so se pogreli, ali pa je bolj?

Nič se ne oglasi. "Ilona?" pokliče.

Tih odgovor. Po njegovem zvoku skuša uganiti, kako je v vozu. Ne more.

"Ali je bolj?"

"Ali je hiša še daleč?"

Glas je upadel, vdan. Takšen, da se Stefan boji.

"Ne, pet minut."

Ve, da je več, pa laže. Stiska zobe, da ne bi klel, jokal v zmedenem obupu. Steje korake, da bi zaposlil svoje misli: deset, sto, dve sto... Zda je hiša že bliže.

Ko ga Ilona spet pokliče, se nekako predrami.

Mrak se je skoraj v trenutku izpremenil v noč. V hiši gorilcu, kakor bi se zibala. Ali se res, ali pa se samo njemu zdi? Dreve se sklepa nad vozom kakor obok, kakor v senco strehe nad vozom. Potem plot, dolg, visok, brez konca, nato hiša, prvo okno.

Stefan ustavi.

Vzdih z voza. "Hvala bogu!"

"Tu smo. Počakaj, potkal bom."

Povodec priveže nerodno k sedežu, potem stopi k vratom in udari s pestjo po njih. Dolgo nič odgovora. Nato zalaja na dvorišču pes. Zavija in se besen zaganja v ograjo. Nazadnje koraki v veži. Počasni, drsajoči. Ključ zaškriplje, vrata se malo odpro.

Konj stopica na cesti.

Napoli v senci se pokaže obraz. Star kmet. Za njim še nekdo.

"Kaj bo?"

"Strehe nam dajte!" reče Stefan.

"Otroka in žena mi zmrzujejo. Plačal vam bom."

"Kaj? Kdo je?" vpraša kmet, ki očitno ni razumel s tujim naglasom izgovorjenih besed. Potem je v svetlobi iz okna zagledal voz. "Cigani!" je kričnil, zaloputnil vrata Stefanu pred nosom in jih začel zaklepati.

Stefan je udaril s pestjo po njih. "Odpri za božjo voljo. Saj vam bom plačal. Odpri! Dajte, odpri! Otroka!..."

Toda se je začel skozi vrata ženski glas, rezek, ujedljiv.

"Kar naprej pojdite! Ne bo nič. Nimamo prostora." Skozi pasji lajež je Stefan besede komaj čul.

"Ali ste ljudje?" je zakričal.

"Otroka... žena..." Kakor besen se zagnal v vrata, se opotekel in omahnil na prag.

Z voza se je oglasila žena z izčrpanim glasom: "Božja mati, Miško se ne gane in ne govori, joj..."

Stefan se onemogel grize. Potem ališ korake, ki se oddaljujejo, kvišku po stopnicah. Nato zasliši nad sabo:

"Stran, drugače bom streljal! Stran! Poznamo to! Stran!"

Stefan vstane, počasi, bled kakor zid. Ilona krične: "Stefan, pojdi! Ne!"

Samo pest dvigne cigan, drugega ne more.

Ženska v hiši miri moškega: "Nikar, kaj pa misliš!"

"Ljudje božji, ali nimate nič srca?" vrešči Ilona. Upa, morda bo ženska pregovorila moža s puško. "Otroka mi bosta umrla od mraza, joj!"

Zaman. Mož s puško je odločen.

"Stran!"

Ves motoglav vzame Stefan povodec v roke. Iz voza ališ samo ženin pretrgan jok. Z zobmi škriplje. Dalje, oddot, morda je še kakšna hiša blizu.

V razburjenju ne čuti več mraza. Pasji lajež ponehava, luč se odmika. Ura mine, dve.

Ne, nobene hiše ni več nikjer.

Potem se spotakne konj. Pade. Vsa se trese, žival. Zda so ob gozdu. S poslednjimi močmi pomaga Stefan konju na noge.

Kam zdaj? Če bi šel v gozd? Tam ne bodo na odprtem in burja ne bo tako huda. In zakuril bo lahko. Čudno, da se že prej ni spomnil. Seveda bo zakuril. Da se bodo malo ogreli.

Zavije v gozd. Čez plitek karek. Kolesa se zagodde, nočejo naprej. Stefan klecne, potisne in komaj spravi kolesa kvišku, na drugo stran.

Zaletava se v veje. Tu je prav malo snega. Tla so trda, kakor bi bila železna. K sreči je gozd položen, brez vzpetin.

"Tu bomo ostali," reče v voz.

Ilona ne odgovori. Ljubo mu je to. Ko seže z roko pod plahto, čuti, da se stiska v kot in pritiska otroka k svojemu telesu.

"Zakuril bom, malo potrpite!"

Vse tiho.

Kakor slep hodi okoli in lomi odmrle veje. Na tleh se zaleti v veliko vejo. Poskusi jo prelomiti, pa je ne more. Zda ima že naročje dračja. Z otrplimi rokami, ki mu krvave, ga položi na tla na jasi, ki je kakor po čudežu brez snega. Še nekaj suhe praproti najde. Mrzlično začne iskati po žepih. Kos papirja, žvrgalice.

Droben plamenček v drhteči roki. Toda žvrgalica mu pade iz roke. Šele druga osmoli papir. Tretja pa užge.

Poklekne na tla. Burje ni, a mraz hud. Šele zdaj ga spet čuti, ko spet miruje. Zdi se mu, kakor bi bil ogulil, tako tiho je vse. Ogenj se je prijel dračja. Mrzlično nalaga novega.

"Ilona, kmalu bo toplo," vzklikne in zbeži po nove veje. Zda vsaj vidi okoli v soju ognja. In sam si je roke otajal.

Kmalo se vrne, vrže suhe veje na ogenj. Isprva malo dima, ki ga zapeče v oči, potem spet plamen. Konj se sam od sebe pomakne proti toploti.

"Ilona, pomagaj ti bom. Daj mi najprej oba otroka. Hitro bo dobro!"

Žena se zdrzne. V odsevu ognja vidi njene zmedene oči. Otroka oklepa z rokami. Potem rahla, krčevita kretanja; kakor bi ji bilo nekaj streslo roke. Kretanja postane hitrejša, še bolj krčevita. Roki lezeta po otrokih. Pridružen krik, kakor prej zavijanje psa na kmetovem dvorišču.

"Ilona!"

Nov krik. Stefan se požene na voz. Odrta otroka od žene, začuje skozi meglo njen krik, vreščanje. Roke mu omahnejo.

"Miško. Bara-Barica!"

Otroka sta mrzla, otrpla, brez življenja. Pograbí ju in stisne k sebi. Diha v oba, sam ne ve, kaj dela.

Ko se zave, žene ni več na vozu. Njekje daleč čuje njen smeh, pa se ne spomni, da bi stekel za njo. Ogenj dogoreva. Zleze z voza, strga obloko z otrok in ju začne drgniti s snegom.

Zaman.

Vse se odmika od njega. Ženin blazni smeh je že daleč. Stefan prime otroka, ju položi na voz, pokrije ju, kakor bi jima to še moglo kaj pomagati. Potem priveže konja k drevesu, gre na cesto, po cesti, nazaj.

Dolga je njegova pot, uro, dve. Tam ob cesti je kmetija. Pes je tam in ljudje, ki so hušali od psa. Okoli ograja.

Kakor bi bil že vse preračunal, odpre Stefan nož, se začne vzpenjati na plot. V hiši je tema, vse spi. Pes ga je zavohal, ko je Stefan že skočil na drugi strani na tla. Samo enkrat je zalajal in se pognal na Stefana. Ta se je vrgeel nanj, začel suvati z nožem kakor besen, da je še sebe zadel v stegno. Žival je le še cviliła, potem niti tega več.

Vse tiho.

Stefan je plašno zavil okoli hiše. Vsa okna imajo križe. Zda so še ena vrata. Hiša je do polovice iz brun, druga zidana. Okoli dveh lesenih sten so naložena dva butare vej.

Prisluhnil je. Se zmerom vse mirno. Samo zadaj od hleva je čul časih kakšen šum. In vmes se mu je zdelo, da čuje od daleč spet Ilonin smeh. Streslo ga je.

Pred zadnja vrata je nanosil kup butar. Nad vrati je lesen hodnik. Odpel si je pas in ga s krvavim nožem razrezal na dve. Z eno polovico je privezal kljuko k žeblju v zidu. Potem je vrata visoko založil s butarami.

Ko je to opravil, si je obrisal čelo in šel pred hišo. Tu so imela vrata dvojne kril in dvojne kljuko. Delo je bilo še lažje, ker je moral s jermenom kljuki samo zavezati. Zaradi zanesljivosti je vrata zagradil še z deskami in butarami.

Sedel je na prag, da se odpotuje. Še se je pomišljal. Pa ne dolgo. Kmalo je vstal in se vrnil za hišo. Tam je prižgal prvo žvrgalico in z mirno roko pokuril grmado pri vratih.

Potem je iz butare iztrgal go-reč šop in zbežal dalje, okoli hiše, podtikal ogenj tudi tam, ob lesenih stenah, pri velikih vratih.

Rdečkast soj je obilil sneg. Živina v hlevu je začela mukati, kakor bi bila vedela, kaj se godi. Ogenj za hišo je bil čedalje večji, opazil je prvi plamen pod streho. Samo ob eni zidani strehi ni gorelo, tam pa ni bilo oken.

Kakor vrtoglav je začel tekat okoli; ogenj ga je osmolil, pa tega še čutil ni. Prasketanje je bilo glasno, kakor bi bila množica ljudi lomastila po dračju.

V hiši pa še vse tiho. Ne, zdaj se je oglašil krik, moški, in še eden.

Toda je Stefan obstal kakor prikovan. Kričanje je postajalo čedalje glasnejše in prasketanje z njim tudi. Pred njim se je odprlo okno, zagledal je za križi krvavo rdeč obraz, zmeden, blazen, in še enega.

"He, toplo je, toplo!" je kričnil in si pomel roke.

Za trenutek sta obraz izginila, ker je plamen žgnil kljuko. Potem ju je spet zagledal. Moški je skušal s sekiro razbiti križe, pa ga je plamen pahnil nazaj.

Stefan se je zakrohotal. V obraz je bil ves sajast in kakor slep. Samo še oba preplašena obraza je spet videl. Niti kričanja ni čul.

"No, streljaj zdaj, streljaj!" je zatulil. "Streljaj, pes!"

Čez nekaj časa rezek pok. Stefan je začutil, kakor bi se mu bilo nekaj raztrgalo v drobovju. Moral je sesti na tla.

Zda je bila že vsa hiša en sam mogočen plamen. Zda je vsega konec. Nekje bega Ilona v noči, otroka mrtva.

Vsega je konec.

Stefan strmi v ogenj. Toplo

je, vroče, obrazov za križi več, plameni lezejo k njemu, vseh strani. Miško in Bara-Barica se nista pogreli, Ilona bega v noči. Za njim zaklapanje pes.

Vest iz Jugoslavije

Vražjeverstvo je po našem predežu še precej hudo, še huje pa je v južnih delih naše države, zlasti med Srbi. Zanimivo pri do opisujejo listi, ki se je godila v Vitkovcu blizu Kraljeva. Tja je prišla skupina ciganov, ki so vodili s sabo svojega medveda, da je plesal pred val publiko in pomagal ciganom beračenju. Tedaj se je pojavil neki kmet in naprosil cigane, naj bi smel medved plesati njemu. Muči da ga hud revmatizem, a sanjalo se mu je, da lahko ozdravi le medved, če bi plesal po njem. Cigan je tak zavohal, da utegne tu kaj prid zaslužiti, določil je takso in v matični kmet je takoj plačal, to pa legel na tla. Medved je tak časa mandral po njegovem hrbtu, nakar je kmet vesel vesel objel medveda, češ, nobenega revmatizma ne čutim več, medved me je ozdravil. Bese mičejo, zgledi vlečejo — pa je seveda takoj oglasilo še vse revmatičnih kmetov, ki so lepo pred medveda, da jih je "zdravil". Cigan je imel dober dan, služil je precej dinarjev in zdelo se je drugod poiskoval to in priporočal svojega medveda za zdravnika-specialista za revmatične bolezni.

POSLSUŠAJTE

PALANDECH'S TRAVEL BUREAU

Folklore Radio Program

Every Sunday from 1 to 2 P.M.

Station WWAE — 1200 kilocycles

SLOVENSKA NARODNA POSLAVNA JEDNOTA

izdaja svoje publikacije in posebno list Prosveta za kulturo, potrebno agitacijo svojih društev in članstva in za propagando svojih idej. Nikakor ne za propagando drugih političnih organizacij. Vsa organizacija ima običajno svoj glasilo. Torej agitatorični deli in naznanila drugih političnih organizacij in njihovih društev se ne pošiljajo listu Prosveta.

Ali ste že naročili Prosveto ali Mladinski list svojemu prijatelju ali sorodniku domovino? To je edini trajne vrednosti, ki ga mal denar lahko polni svojem v domovino.

Boris Rikteršič:

Cigani

Poleti se je še dalo nekako živeti, zdaj pa ni bilo ne dela ne kruha.

Voz je bil star in polomljen, platnena pokrova stropa nad njim vsa zakrpana, ponekod pa še raztrgana. Konju se je videvalo, da je izstradan. Časih ga je zaneslo postrani in toliko, da ni padel na ledeni cesti. Žalostno je mahal bič v voznikovi roki, zalegal pa ne bi bil nič, ker je žival dajala iz sebe vse, kar je mogla.

Cesta se je vila po dolini kakor kača. Že dolgo ni bilo nobene hiše ob njej. V daljavi pod hribom jih je stalo nekaj, toda v snegu se skoraj niso ločile od drugega. Le dim, ki se je dvigal v ledeni mraz, kakor bi bil primrzoval v njem, jih je izdajal. Z drevja ob cesti se je vspal srez. Konj je bil ves pokrit z njim, in sopers, ki jo je izpuhtevala koža, ga ni mogla stopti. Ali pa ga je in se je le zmerom gubiral nov.

Mraz je bil neznošen. Voznik-cigan se je stikal v suknjič, ki pa je bil pretanek, da bi ga bil mogel varovati mraza. Roke si je bil ovil s cunjami, pa je imel vse otrple. Iz voza se je čulo vkanjanje.

"Stefan!"

Cigan se je obrnil. "Kaj je?"

"Ali ni nobene hiše?"

Odkimal je in pogledal naokoli.

"Miško ima čisto trde noge, Bara pa tudi."

Zastoj je ciganov pogled begal po okolici. Potem čez dolgo, se je ustavil ob robu doline tam, kjer se je cesta izgubljala. Prav za prav ne cesta, ki je bila bela kakor okolica, le drevje ob njej.

"Da, hiša je. Kmalo bomo tam."

Zdelo se mu je, da sliši iz voza sklepetanje z zobmi. Kdo šklopeča? Žena? Otroka? Zbodelo ga je.

"Kmalo bomo tam," je ponovil, ko ni našel druge besede.

Tretji dan je že šlo tako. Samo na vozu, v neznošen mrazu. Niso se mogli ogreti. Miško je komaj prebolel vročico. Se

zmerom je bil hripav in vrat je imel zatekel. Bara — Barica molči, samo zbegano gleda. Žena tudi. Cesta pa gre v neskončnost in zmerom je ista, surova, brez gostoljubja.

Danes je mraz še hušal kakor prejšnje dni. Stefan ga dobro čuti. Se veter, to je najhuje.

Ljudje zapirajo vrata pred cigani. Še kruha in sene za konja ne dajo radi, čeprav plača.

Da bi bili že kmalu na Hrvaškem. Tam so njegovi ljudje. Tam bi bilo bolje. Tam bi se vsaj pogreli in se do silega naječili.

"Stefan!"

Ne odgovori. Ve, kaj bo slišal. Potem se en klic, še plašnejši.

"Saj vem, zebe vas," skoraj zakriči. Miško joka "Zavij otroka!"

"Kam? Saj sem jim dala vse. Nič ne pomaga."

Ozre se, odgrne plahto, pogleda pod streho. Toliko da ne omahne z voza, tako je ves otrpel.

V mraku vidi. Otroka sta debelo zavita žena v tanki obleki in obupano ga gleda.